

Nr 34.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppskov med återbetalning av ett Hornborgasjöns sänkningsförening, Skaraborgs län, beviljat statslån; given Stockholms slott den 25 januari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Föredraganden, statsrådet Sträng, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet.

Den 31 december 1903 beviljade Kungl. Maj:t under de i kungörelsen den 14 juni 1901 stadgade villkor lån från odlingslånefonden till ett företag avseende sänkning av Hornborgasjön i Skaraborgs län i och för torrläggning av mark hörande till sjön angränsande fastigheter. Odlingslånet blev senare slutligen fastställt till 269 930 kronor och fördelat på två lån, ett å 255 040 kronor och ett å 14 890 kronor. Å lånen återstår för närvarande oguldet blott ett mindre belopp.

Under årens lopp visade det sig emellertid, att sjösänkingsföretaget blev synnerligen förlustbringande för delägarna. Att så blev förhållandet berodde på flera olika omständigheter men hade sin främsta grund i det genom sjösänkningen uppkomna rättsförhållandet mellan företaget, å ena, samt ägarerna av vattenfall och vattenverk i sjöns avlopp Fliaån, å andra sidan. Mellan företaget och vissa vattenverksägare uppkommo nämligen mycket långvariga rättstvister, vilkas ekonomiska konsekvenser ur olika synpunkter för delägarna i företaget blevo svåra.

Till följd av de ekonomiska svårigheter, vari företaget sålunda råkat, ha vid olika tillfällen framställningar gjorts om hjälp åt företaget från statsmakternas sida. I anledning av dylika framställningar beviljades företaget dels av 1930 års riksdag (prop. nr 191; r. skr. nr 230) statsbidrag från statens avdikningsanslag med 350 000 kronor, dels ock av 1931 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 191) ett räntefritt lån från undsättningslånefonden å 50 000 kronor. Ifrågavarande lån har numera återbetalats.

Då emellertid mellanhavandena mellan företaget och vattenverksägarna alltjämt icke voro slutligt reglerade, beslöt Kungl. Maj:t — sedan parterna vid sammanträde inför en särskilt tillkallad utredningsman enat sig om en hemställan om förslag till förlikning efter vissa grunder — den 30 augusti 1932 att uppdraga åt särskilda utredningsmän att, efter erforderliga utredningar och förhandlingar med vederbörande sakägare, upprätta förslag för ernående av förlikning i de till följd av Hornborgasjöns sänkning mellan vattenverksägarna och sänkingsföretaget uppkomna tvistefrågor. Utredningsmännen avgåvo den 25 april 1933 betänkande och förslag i ämnet. På grundval av vad i nämnda betänkande anförts föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 252 till 1933 års riksdag, att för ernående av förlikning i förevarande tvistefrågor måtte anvisas dels ett reservationsanslag av 550 000 kronor, dels ock till kapitalökning å fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 125 000 kronor. Anslagen avsågos skola utgå till sänkingsföretaget, det förra såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet, det senare såsom räntefritt lån. I propositionen uttalades därvid bland annat, att den tid, inom vilken lånet skulle vara återbetalat, ej borde bestämmas senare än till 1945. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen (r. skr. nr 313).

Sedan härefter förlikning den 13 juli 1933 träffats mellan de berörda parterna, beviljade Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1933 sjösänkingsföretaget för fullgörande av den betalningsskyldighet och de arbeten, som jämlikt förlikningsavtalet ålagts företaget, dels statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 550 000 kronor, dels ock ett räntefritt lån å 125 000 kronor, att till statskontoret återbetalas den 31 december 1945. Av lånet har hittills återbetalats blott 25 000 kronor.

I skrivelse den 3 december 1945 har *Hornborgasjöns sänkingsförening* gjort framställning om uppskov med återbetalning av vad å det den 27 oktober 1933 beviljade lånet kvarstode oguldet, eller sålunda 100 000 kronor. Över framställningen ha utlåtanden avgivits den 19 december 1945 av lantbruksstyrelsen och den 4 januari 1946 av statskontoret.

I sin framställning har föreningen anfört i huvudsak följande.

Föreningen, som ännu har bankkulder å omkring 134 200 kronor, har under år 1945 ställts inför nödvändigheten att snarast vidtaga åtgärder för att vidmakthålla den med sänkningsföretaget vunna avdikningen. Bland annat har befunnits erforderligt att anskaffa ett mudderverk för upprensning och underhåll av de kanaler, som det åligger föreningen att svara för. Föreningen ämnar fortsätta med de stora och betungande utdebiteringar, som under senare år företagits. Det blir dock omöjligt att på en gång kunna anskaffa medel till såväl det nödvändiga underhållet av företaget och förräntningen av bankskulderna som ock till betalning av det belopp å 100 000 kronor, som kvarstår oguldet å 1933 års statslån. Erhåller emellertid föreningen uppskov med inbetalningen av nämnda lån kunna dess affärer ordnas utan större ingrepp i den enskildes ekonomi på samma gång som underhållet av företaget kan skötas. Särskilt behöver föreningen anstånd de närmaste åren, då nyss omförmälda upprensning skall utföras.

På grund av det anförda hemställer föreningen om anstånd med betalningen av den oguldna delen av ifrågavarande lån på så sätt, att 25 000 kronor må betalas den 31 december 1946, 25 000 kronor den 31 december 1948, 25 000 kronor den 31 december 1949 och återstående 25 000 kronor den 31 december 1950. Tillika hemställs att lånet fortfarande intill dess slutlikvid skett må löpa utan ränta.

Vid sin framställning har föreningen fogat en uppställning, utvisande delägarnas i sänkningsföretaget utgifter för amortering av statslån och utdebiteringar under åren 1920—1945. Av uppställningen framgår, att ifrågavarande utgifter uppgått till respektive omkring 321 600 och 672 200 kronor, eller tillhoppa cirka 993 800 kronor.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig med hänsyn till omständigheterna i ärendet icke vilja motsätta sig, att sänkningsföreningen medgaves anstånd med återbetalningen av förevarande lån i enlighet med vad i framställningen ifrågasatts.

Statskontoret har anslutit sig till vad lantbruksstyrelsen yttrat.

Såsom framgår av det förut anförda äro de ekonomiska förpliktelser, som åvila sänkningsföreningen på grund av sänkningsföretaget, av betydande omfattning. Förutom skyldighet att omedelbart återbetala resterande 100 000 kronor å ifrågavarande statslån åligger det sålunda föreningen att förränta bankkulder å ännu högre belopp. Härtill kommer emellertid att föreningen nu ställts inför nödvändigheten att snarast vidtaga åtgärder — bland annat att anskaffa ett mudderverk — för upprensning i avloppen genom och från Hornborgasjön. Uppenbarligen måste härigenom föreningens ekonomi bliva synnerligen ansträngd. Det torde därför möta stora svårigheter för föreningen att samtidigt bära även så omfattande utgifter, som ett omedelbart återbetalande av ifrågavarande lån skulle medföra. Med hänsyn till det anförda vill jag, i anslutning till vad de hörda myndigheterna förordat, icke motsätta mig, att föreningen erhåller uppskov med erläggande av det belopp å 100 000 kronor, som utestår oguldet å förevarande statslån, samt att å lånet under uppskovstiden icke erlägges ränta. Det torde kunna förutsättas att föreningen härigenom skall bliva i stånd att fullgöra sina eko-

Före-
draganden.

nomiska skyldigheter. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att under beaktande av omständigheterna besluta angående uppskovets längd. Då frågan om lånets återbetalning tidigare varit föremål för riksdagens prövning, torde jämväl nu föreliggande framställning böra underställas riksdagen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att i överensstämmelse med vad jag förut anfört medgiva Hornborgasjöns sänkningsförening uppskov med återbetalning av ogulden del å ett föreningen den 27 oktober 1933 beviljat statslån.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.